

godine često smo ga vidjeli, v. tečaj, tek». Naime, u Maretićevo je doba bilo u modi govoriti »tečajem prošle zime« i sl., kao što je danas moderno »tijekom« ili »tokom« u takvim izričajima. Maretić onda pod riječju *tečaj* kaže: »to treba reći: čitave zime«, a pod *tek* kaže izričito: »pogreška je na pr. tekom prošle godine«. Tu je Maretić uglavnom u pravu — mi danas više ne bismo izraz »tijekom prošle godine« smatrali baš pogreškom, nego bismo ga, uz umjerenu upotrebu, ograničili na poslovno-administrativni stil, donekle i novinarski, a lošim bismo smatrali samo nagomilavanje takvih izričaja. Nešto je bolje reći u tim prilikama »u tijeku« nego »tijekom«, ali u svakom je slučaju najbolje preporučiti da se svi takvi oblici izostave kada je god značenje s njima isto kao i bez njih. A sada vidimo i otkud lažna i licemjerna nota u M. M-ovu dopisu: on tvrdi da su ga neki profesori tobože učili kako valja govoriti »tokom toga i toga«. Profesori svoje struke, tj. majstori svoga zanata nisu to mogli činiti.

Dalibor Brozović

JOŠ I OPET O NAŠIM JAVNIM NATPISIMA

Koliko se osjeća nedostatak pravopisnoga priručnika, takva priručnika koji bi na jedinstavan i pristupačan način sadržavao potrebne upute o pisanju te bio dostupan svakome i dopro u svačije ruke, najviše se primjećuje upravo na javnim natpisima. Te natpise svatko piše za svoje potrebe, često bez osjećaja odgovornosti da i takav tekst podliježe određenim jezično-pravopisnim zahtjevima, na isti onaj način kao što i kvaliteta robe mora odgovarati određenim standardnim zahtjevima.

Kako je u nas slabo razvijena navika da se u pisanju moraju poštovati određeni standardi, uobličeni u pravopisnim i jezičnim normama, nerijetko se susrećemo i s takvim javnim natpisima koji jezikom i pravopisom odudaraju od svega što se smatra jezičnim i pravopisnim standardom hrvatskoga književnog jezika. S time u vezi jedan naš čitatelj duhovito primjećuje da bi osim

borbe protiv onečišćenosti čovjekova okoliša i okolice trebalo voditi borbu i protiv »jezične nečistoće«.

Prihvatajući riječi toga čitatelja možemo doista reći da je stupanj jezične kulture koju očitujemo na javnim natpisima odraz niske razine naše opće obrazovanosti i posebno pismenosti. Prečesto pokazujemo da ne poznajemo ni temeljna jezična i pravopisna pravila kakva su, primjerice, pravila o izboru glasova *č* i *ć*, o tome kad se piše *je* ili *ije*, o pisanju tuđih riječi i imena i sl.

Jezično i pravopisno pogrešne natpise možemo pročitati na mnogim javnim mjestima kao što su ulice, izlozi, ustanove, poduzeća; pogreškama su nakićeni reklamno-propagandni natpisi i priopćenja, sve u većoj mjeri nego bi se smjelo očekivati, više nego bi se smjelo dopustiti.

Uopćeno govoreći, pojavâ jezičnoga i pravopisnoga nemara ima u svim našim krajevima: u gradovima i selima. S toga gledišta ne bi bilo pravo upozoriti na takve propuste samo u jednom određenom mjestu. Ako se tako ipak postupa, to se čini iz praktičnih razloga, zbog potrebe da upozorenja budu potkrijepljena stvarnim primjerima, primjerima koje je moguće provjeriti. Najbolje će biti ako svatko shvati da se upozorenja odnose na njegovo mjesto, na njegove osobne propuste i na propuste njegove radne organizacije ili njegove uže društvene sredine i ako svatko poradi da takvih propusta bude što manje. Evo, dakle, nekih zapažanja o jezično-pravopisnom nemaru na javnim natpisima u Rijeci.

Ima natpisa gdje piše: *čevapčići* (mjesto *ćevapčići*), *biffe* (mj. *buffet* prema fr. pismu ili *bife* prema hrv. izgovoru), *kučanski* aparati (mj. *kućanski* aparati), *potrebštine* (mj. *potrepštine*), *dole* (mj. *dolje*), *posudje* (mj. *posuđe*), *Tržič* (mj. *Tržič*, slovenski), *snabdjevanje* (mj. *snabdijevanje*; bolje: *opskrba*), *radio televizijski* (mj. *radio-televizijski* 'koji se odnosi i na radio i na televiziju' ili *radiotelevizijski* 'koji se odnosi na Radioteleviziju, ustanovu'), *akvarijum* (mj. *akvarij*), *spomen ploča* (mj. *spomen-ploča*), Ulica *Trinaeste* divizije (mj. Ulica *trinaeste* divizije, eventualno Ulica *Trinaes-*

te divizije), vrednosnice (mj. vrijednosnice), obuča (mj. obuča), obučarska radnja (mj. obučarska radnja, bolje: obučarska radionica), mješana pizza (mj. miješana p.), menü (mj. menu prema fr. pismu ili meni prema hrv. izgovoru) itd., itd.

U riječi kao radionica gotovo se odreda nalazi završetak *-ona*, iako je književnije *-onica*: *gostiona* (mj. *gostionica*), *prodavaona* (mj. *prodavaonica*), *radiona* (mj. *radionica*), *čistiona* (mj. *čistionica*), *pržiona* (mj. *pržionica*), *čekaona* (mj. *čekaonica*), *predavaona* (mj. *predavaonica*) itd.

Time nije ni približno obuhvaćen popis samo letimično uočenih jezično-pravopisnih propusta; može se očekivati da neuočenih ima i mnogo više. Razložna je dakle navedena napomena da bi osim borbe protiv onečišćenosti čovjekove okolice (u širem smislu) ili okoliša (u užem smislu) trebalo voditi uspješniju borbu i protiv »jezične nečistoće«. U tome bismo morali svi sudjelovati, svaki prema svojim mogućnostima i stupnju odgovornosti. U svakom mjestu ima i pojedinaca i ustanova koji mogu pomoći i stručnim savjetom.

Božidar Finka

AORIST U ROMANIMA MIRKA BOŽIĆA

U seriji »Znanstvena biblioteka Hrvatskog filološkog društva« (izdavački servis: Sveučilišna naklada LIBER) objavljena je rasprava Zlate Bogdan *Aorist u romanima Mirka Božića*. Predmet proučavanja rasprave jest uporaba i značenje aorista u dva Božićeva romana, u *Kurlanima* i u *Neisplakanim*.

Jezični je izraz Božićevih romana, kako su to već prvi prikazivači i ocjenjivači Božićeva djela dobro zapazili, neraskidivo vezan sa sredinom, likovima i događajima koji se u romanima prikazuju. Božić je dakle u izboru jezičnih, odnosno gramatičkih sredstava u pripovijedanju vjeran ambijentu i zbivanjima, ona su odraz ljudi i pejzaža, i to ne samo dijalogima. Osobine organskih govora Cetinske krajine, Božićeva rodnooga kraja, narodne govorne posebnosti kojima

Božić umjetničkim doživljajem i stvaralačkim oblikovanjem u svojim djelima daje novu uporabnu i literarnu vrijednost ostvaruju u Božićevu funkcionalnom odabiru nove izražajne mogućnosti hrvatskoga proznog izraza. Među jezičnim sredstvima karakterističnim za Božićeve romane osobit kolorit tekstu daje aorist, živa izražajna kategorija izvornoga narodnoga govora Božićeva rodnooga kraja, kao jedno od najadekvatnijih jezičnih sredstava za transponiranje dinamičnosti zbiljanja i njegove neposredne doživljenosti.

U svom je radu Z. Bogdan pregledno dala relevantna semantička, sintaktička i stilistička svojstva i obilježja aorista u odnosu prema drugim preteritalnim vremenima u različitim kontekstima i te je spoznaje primijenila u analizi aorista u Božićevoj rečenici, uspoređujući relativno često i prilično uspješno aorist u spomenuta dva Božićeva romana sa značenjem i uporabom aorista u ikavskim novoštokavskim govorima Cetinske krajine, koliko je to iz oskudnih dijalekoloških podataka bilo moguće. Svoje zaključke autorica potvrđuje brojnim primjerima Božićeva aorista u najrazličitijim kombinacijama s drugim glagolskim vremenima ili mjesto njih u različitim tipovima prostih i složenih rečenica. Posebno je poglavlje posvećeno odnosu aorista i različitih priloga. Osvjetljeno je mjesto Božićeva aorista u kategorijama indikativ — relativ — modus, prikazana je čestota uporabe aorista u odnosu na čestotu pojave drugih preteritalnih vremena u Božićevim romanima. Pokazana je zavisnost ostvarivanja Božićeva aorista s glagolskim aspektom (vidom) glagola i činjenica da je aorist imperfektivnih i dvovidskih glagola u Božića izuzetan, kao i u njegovu rodnom govoru, što je jedna od znatnijih odlika ikavskih novoštokavskih govora prema ijekavskim i ekavskim.

Autorica upozorava i na stilističke vrijednosti Božićeve upotrebe aorista i zaključuje: »Sve one radnje koje je Božić u svojim romanima izrazio aoristom mogle bi se izreći i perfektom, glavnim glagolskim vremenskim oblikom za izricanje prošlosti. Međutim, upravo obilata i česta upotreba ao-